

USNESENÍ

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Víta Bičáka a soudců Mgr. Viktora Sedláka a JUDr. Pavla Simona v právní věci žalobkyň a) V [redacted] K [redacted] narozené [redacted] bytem [redacted] a b) [redacted] A [redacted] K [redacted] narozené [redacted] bytem [redacted] zastoupené žalobkyní a) jako zákonnou zástupkyní, obou pak zastoupených JUDr. Janem Pavlokem, Ph.D., advokátem se sídlem v Praze 6, K Brusce 124/6, proti žalované České republice – Ministerstvu spravedlnosti, se sídlem v Praze 2, Vyšehradská 16, o náhradu nemajetkové újmy, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 15 C 270/2012, o dovolání žalobkyň proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 10. 12. 2019, č. j. 30 Co 383/2019-452, takto:

- I. Dovolání se odmítá.
- II. Žádná z účastnic nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

Odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 7. 6. 2019, č. j. 15 C 270/2012-414, vyslovil povinnost žalované zaplatit každé ze žalobkyň částku 38 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení od 26. 5. 2011 do zaplacení, dále částku 140 000 Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % p. a. od 26. 5. 2011 do zaplacení a částku 72 000 Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % p. a. od 26. 5. 2011 do zaplacení (výrok I), přičemž co do zbývajících požadavků každé ze žalobkyň znějících na zaplacení částky 2 685 333,33 Kč s příslušenstvím, částky 3 193 333,33 Kč s příslušenstvím a částky 3 261 331,33 Kč s příslušenstvím žalobu zamítl (výrok II) a žalované uložil povinnost nahradit oběma žalobkyním náklady řízení (výrok III).

Městský soud v Praze jako soud odvolací v záhlaví označeným rozsudkem zmíněný rozsudek soudu prvního stupně v rozsahu týkajícím se žalobkyně a) ve vyhovujícím výroku I změnil pouze tak, že zamítl žalobu také ohledně částky 60 000 Kč s úrokem z prodlení od 26. 5. 2011 do zaplacení, jinak jej v tomto výroku, stejně jako v zamítavém výroku II potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu). Ve vztahu k žalobkyni b) pak odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku II změnil tak, že žalované uložil, aby této žalobkyni zaplatila další částku 56 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % od 26. 5. 2011 do zaplacení, jinak jej v tomto výroku a ve vyhovujícím výroku I rovněž potvrdil (výrok II rozsudku odvolacího soudu). Současně rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyním náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok III rozsudku odvolacího soudu).

Takto bylo rozhodnuto o požadavku každé ze žalobkyň na odškodnění nemajetkové újmy, který vycházel ze zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 2 dne 18. 5. 2011 a tímto soudem poté vedenou pod sp. zn. 15 C 137/2011 uplatnila každá ze žalobkyň vůči žalované náhradu nemajetkové újmy ve výši 5 000 000 Kč s příslušenstvím. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. [REDAKCE] bylo totiž nařízeno předběžné opatření podle § 76a občanského soudního řádu, v tehdy účinném znění (dále též jen „první předběžné opatření“), kterým byla nezletilá žalobkyně b) tři dny po svém narození odebrána své matce – žalobkyni a) – a odevzdána do péče [REDAKCE] načež toto usnesení, stejně jako následná usnesení téhož obvodního soudu, jimiž byla doba trvání nařízeného předběžného opatření opakovaně prodlužována, bylo pro svou protiústavnost zrušeno nálezem Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2244/09.

Další žalobou, kterou žalobkyně podaly u stejného obvodního soudu dne 16. 8. 2012 a kterou tento soud zpočátku vedl pod sp. zn. 23 C 174/2012, posléze pak pod stávající sp. zn. 15 C 270/2012, vznesla každá ze žalobkyň další nárok na náhradu nemajetkové újmy ve výši 5 000 000 Kč s příslušenstvím, a to v souvislosti s usnesením, které Obvodní soud pro Prahu 9 vydal dne 9. 3. 2010 pod č. j. [REDAKCE] a jímž v době po zahájení řízení o nařízení ústavní výchovy žalobkyně b) nařídil předběžné opatření, kterým ji umístil do shora zmíněného dětského centra (dále též jen „druhé předběžné opatření“). Rovněž i toto předběžné opatření totiž bylo zrušeno, a to nálezem Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. II. ÚS 2546/10, přičemž dne 27. 9. 2011 byla žalobkyně b) předána do péče žalobkyně a) a řízení o nařízení ústavní výchovy bylo zastaveno.

Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 17. 1. 2014 byly obě žaloby spojeny ke společnému projednání (věc tak byla nadále vedena pod sp. zn. 15 C 270/2012).

Rozsudkem soudu prvního stupně ze dne ze dne 25. 4. 2013, č. j. 15 C 137/2011-180, a rozsudkem téhož soudu ze dne 4. 9. 2014, č. j. 15 C 270/2012-140, ve spojení s rozsudkem odvolacího soudu ze dne 28. 4. 2015, č. j. 30 Co 102/2015-186, již bylo vzneseným požadavkům žalobkyň částečně pravomocně vyhověno, neboť jim bylo přiznáno zadostiučinění za újmu vzniklou jejich vzájemným odloučením a pobytem žalobkyně b) v dětském centru, a to v celkové výši 610 000 Kč s příslušenstvím pro každou z nich (částka 240 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení od 26. 5. 2011 do zaplacení se vztahovala k újmě způsobené žalobkyním prvním předběžným opatřením a jeho následným opakovaným prodlužováním v době od 29. 4. 2009 do 8. 3. 2010, a částka 370 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení od 7. 9. 2012 do zaplacení pak k nemajetkové újmě, která jim byla způsobena druhým předběžným opatřením v době od 9. 3. 2010 do 27. 9. 2011). Ve zbytku byla žaloba v pořadí druhým zmíněným rozsudkem soudu prvního stupně, ve spojení s uvedeným rozsudkem odvolacího soudu původně zamítnuta, načež dovolání žalobkyň, kterým byl tento rozsudek odvolacího soudu následně napaden ve výroku o věci samé, Nejvyšší soud usnesením ze dne 29. 2. 2016, č. j. 30 Cdo 4607/2015-223, odmítl.

Ústavní soud nálezem ze dne 12. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1737/16, však uvedená rozhodnutí soudu prvního stupně, odvolacího soudu a Nejvyššího soudu v rozsahu, kterým byla žaloba zamítnuta, resp. zamítnutí žaloby potvrzeno a dovolání žalobkyň odmítnuto, zrušil. Dospěl totiž k závěru, že obecné soudy porušily právo žalobkyň na náhradu

škody způsobené nezákonným rozhodnutím státního orgánu dle čl. 36 Listiny základních práv a svobod a právo nezletilé žalobkyně b), aby nejlepší zájem dítěte byl předním hlediskem při rozhodování podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Soudy při posuzování újmy spočívající ve vzájemném odloučení dcery a matky opomněly zohlednit část okolností, které tuto újmu zvyšují, když zvláště na straně nezletilé žalobkyně b) se jednalo o její odloučení nejen od matky, ale i od dalších příbuzných, jakož i o nutnost podrobit se režimu dětského centra, přičemž některé negativní důsledky odloučení u ní přetrvávají i po jejím navrácení k matce, jako například [redacted] Utrpěnou újmu nadto u obou žalobkyň zvyšuje i svévole při rozhodování o umístění žalobkyně b) do dětského centra bez zákonného podkladu. Vedle toho soudy nezohlednily samostatnou a zvláště odlišitelnou újmu způsobenou žalobkyním postupem Městského soudu v Praze, který opakovaně odmítal odvolání proti rozhodnutím o prvním předběžném opatření a jeho prodloužení, čímž jim odepřel přístup k soudu. Stejně tak soudy nezohlednily ani další samostatnou újmu, kterou je namístě rovněž odškodnit zvláště a která byla žalobkyním způsobena nerespektováním závazného nálezu Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2244/09, následkem čehož bylo i po jeho vyhlášení ponecháno druhé předběžné opatření v platnosti.

V reakci na závěry plynoucí z tohoto nálezu Ústavního soudu žalobkyně upřesnily vymezení předmětu řízení tak, že nadále sestával z požadavků každé z nich na zaplacení: 1) náhrady nemajetkové újmy způsobené odloučením žalobkyně b) od žalobkyně a) a pobytem žalobkyně b) v dětském centru ve výši 2 723 333,33 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení z částky 1 426 666,66 Kč od 26. 5. 2011 do zaplacení a z částky 1 296 666,66 Kč od 31. 7. 2012 do zaplacení a se zákonným úrokem z prodlení z částky 370 000 Kč od 31. 7. 2012 do 6. 9. 2012, 2) náhrady nemajetkové újmy způsobené porušením práva na přístup k soudu ve výši 3 333 333,33 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení z částky 1 666 666,66 Kč od 26. 5. 2011 do zaplacení a z částky 1 666 666,66 Kč od 31. 7. 2012 do zaplacení a 3) náhrady nemajetkové újmy způsobené nerespektováním závazného nálezu Ústavního soudu ve výši 3 333 333,33 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení z částky 1 666 666,66 Kč od 26. 5. 2011 do zaplacení a z částky 1 666 666,66 Kč od 31. 7. 2012 do zaplacení.

Poté ve věci znovu rozhodl soud prvního stupně, jenž dospěl k následujícím skutkovým zjištěním. Prvním předběžným opatřením, které bylo vydáno tři dny po narození nezletilé žalobkyně b), bylo rozhodnuto o jejím odezdání do péče kojeneckého ústavu - [redacted] s odůvodněním, že nebyly zjištěny podmínky, v nichž chce žalobkyně a) o nezletilou žalobkyni b) pečovat, její bydlení a sociální situace byly zcela nevyhovující a její osobnost neskýtala záruku řádného vývoje dítěte. Toto předběžné opatření bylo nařízeno na dobu jednoho měsíce, následně však bylo opakovaně prodlužováno, přestože k tomu nebyla splněna zákonná podmínka spočívající v zahájení řízení ve věci samé. Na základě prvního předběžného opatření tak nezletilá zůstala v dětském centru až do dne 8. 3. 2010. O podaných odvoláních v tomto řízení opakovaně rozhodoval Městský soud v Praze, avšak vždy s časovým odstupem v době, kdy již vypršela účinnost napadeného usnesení, a z tohoto důvodu vždy pouze odvolání žalobkyně a) odmítl, ač zároveň konstatoval nezákonnost napadených usnesení. Ústavní soud nálezem ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2244/09, první předběžné opatření i navazující usnesení o prodloužení předběžného opatření, jakož i usnesení Městského soudu v Praze, jimiž byla odvolání odmítána, zrušil, přičemž konstatoval, že již samotné rozhodnutí o umístění nezletilé do dětského centra bylo protiústavní. Prodlužováním předběžného opatření bez zákonného podkladu se pak Obvodní

soud pro Prahu 9 dopustil zjevné svévole. Ústavní soud shledal též závažné pochybení Městského soudu v Praze, který žalobkyním neposkytl dostatečnou ochranu. Obvodní soud pro Prahu 9 však v mezidobí zahájil řízení ve věci samé a usnesením ze dne 9. 3. 2010, č. j. [REDAKCE] nařídil druhé předběžné opatření, na jehož základě byla žalobkyně b) v péči dětského centra ponechána. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 10. 5. 2010 bylo toto druhé předběžné opatření potvrzeno, načež i tato rozhodnutí byla zrušena nálezem Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. II. ÚS 2546/2010. Nezletilá žalobkyně b) byla matce předána dne 27. 9. 2011, tedy po necelých dvou a půl letech od svého umístění do dětského centra.

Ke vzájemnému odloučení žalobkyň na základě uvedených nezákonných rozhodnutí došlo ihned po narození nezletilé, tedy v období naprosto zásadním pro vztah mezi matkou a dítětem i vývoj dítěte, žalobkyně a) neměla možnost nezletilou žalobkyni b) kojit, být s ní v trvalém kontaktu, učit jí první návyky, poskytovat emoční podporu a pocít bezpečí, rozvíjet její dovednosti a schopnosti či utvářet její důvěru sama v sebe. Zhoršeno bylo též utváření sociálních a komunikačních dovedností v rámci standardního modelu rodiny a společnosti, žalobkyni b) bylo též znemožněno přijímat změny v individuálním životním rytmu. Veškerý kontakt žalobkyň podléhal kontrole ze strany dětského centra. Žalobkyně a) přitom projevovala o nezletilou intenzivní zájem a snažila se jí všemi prostředky získat zpět do své péče. Nezletilá žalobkyně b) byla odloučena i od dalších příbuzných a vytržena z rodinného prostředí, v němž by jinak vyrůstala, přičemž se musela podrobit režimu dětského centra. Dodnes je [REDAKCE] nebyla schopna [REDAKCE]

S odkazem na § 1, § 5, § 7, § 8 a § 13 zákona č. 82/1998 Sb. soud prvního stupně poté uzavřel, že všechny tři vznesené nároky co do základu žalobkyním svědčí. Současně vyšel z aplikace § 32 odst. 3 a § 35 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., načež nepřisvědčil námitce promlčení, kterou žalovaná v řízení vznesla. Za vzájemné odloučení žalobkyň po dobu deseti a půl měsíce v důsledku prvního předběžného opatření pak každé z nich přiznal náhradu nemajetkové újmy ve výši 23 000 Kč měsíčně a za totéž odloučení po dobu osmnácti a půl měsíce trvání druhého předběžného opatření pak náhradu této újmy ve výši 22 000 Kč měsíčně. Celkovou výši tohoto nároku proto soud prvního stupně vyčíslil u každé ze žalobkyň na částku 648 000 Kč, což jej po odpočtu již pravomocně přiznaného plnění ve výši 610 000 Kč vedlo k závěru o důvodnosti žaloby ve vztahu k další částce 38 000 Kč s příslušenstvím pro každou z nich.

Z titulu odškodnění nemajetkové újmy, jež byla žalobkyním způsobena odpíráním práva na přístup k soudu, pak každé ze žalobkyň náleží dle analogicky aplikovaných pravidel pro stanovení přiměřeného zadostiučnění za újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení částka 72 000 Kč, když touto újmou trpěly po dobu dvaceti osmi měsíců od 29. 4. 2009 do 27. 9. 2011, z nichž na prvních osm měsíců připadá v závislosti na vyšším významu řízení pro poškozené odškodnění ve výši 4 000 Kč měsíčně, zatímco na následujících dvacet měsíců částka 2 000 Kč měsíčně.

Nerespektování závazného nálezu Ústavního soudu ze strany Obvodního soudu pro Prahu 9, které trvalo po dobu 14 měsíců, u žalobkyň způsobilo nemajetkovou újmu, kterou soud prvního stupně obdobným postupem odškodnil částkou 10 000 Kč za každý měsíc, tj. částkou 140 000 Kč pro každou ze žalobkyň.

Městský soud v Praze, který poté rozhodoval o odvoláních obou stran sporu podaných proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně, vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, jež zhodnotil jako správná, načež soudu prvního stupně přisvědčil též v právním

závěru, podle kterého žalobkyním všechny tři vznesené nároky na náhradu nemajetkové újmy vznikly a k promlčení tohoto práva nedošlo.

Vzhledem k tomu, že obě předběžná opatření vydaná Obvodním soudem pro Prahu 9 byla Ústavním soudem zrušena, je dle odvolacího soudu splněna zákonná podmínka odpovědnosti státu za vzniklou nemajetkovou újmu podle § 8 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. spočívající ve zrušení dotčených rozhodnutí pro jejich nezákonnost. V důsledku nezákonných předběžných opatření, jakož i nezákonného prodlužování doby trvání prvního z nich, se přitom žalobkyně b) ocitla tři dny po svém narození namísto v péči své matky – žalobkyně a) – v péči kojeneckého ústavu, v níž setrvala po dobu následujících bezmála dvou a půl let (od 29. 4. 2009 do 27. 9. 2011), čímž oběma žalobkyním vznikla velmi závažná nemajetková újma, kterou je, s ohledem na zjištěné okolnosti případu a intenzitu zásahu, namísto odškodnit podle § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. finančním zadostiučiněním. Za situace, kdy v dosavadní soudní praxi nebyl zaznamenán obdobný případ vzniku nemajetkové újmy, na jehož základě by bylo možné stanovit srovnatelnou výši zadostiučinění, vyšel odvolací soud při řešení této otázky z výše zadostiučinění přiznávaných za jiné typy nemajetkových újem, konkrétně pak za újmu způsobenou nezákonnou vazbou a usmrcením osoby blízké. Poté uzavřel, že žalobkyni a) z tohoto titulu náleží přiměřené zadostiučinění ve výši 24 000 Kč za každý měsíc, po který byly žalobkyně odloučeny na základě prvního předběžného opatření, tj. za dobu deseti a půl měsíce (celkem tedy 252 000 Kč), a dále částka 20 000 Kč měsíčně v období, které následovalo po druhém předběžném opatření a trvalo osmnáct a půl měsíce (celkem tedy 370 000 Kč). Tento nárok žalobkyně a) proto odvolací soud vyčíslil na konečných 622 000 Kč, jež je o 26 000 Kč nižší, než na jakou tento nárok vyčíslil soud prvního stupně.

V případě téhož nároku žalobkyně b) pak odvolací soud přihlédl rovněž k nejlepšímu zájmu dítěte ve smyslu čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte a dovodil, že zde jsou dány další okolnosti zvyšující intenzitu její újmy a odůvodňující navýšení odškodnění ve srovnání s její matkou. Těmito dalšími okolnostmi jsou odloučení nejen od matky, ale i od dalších příbuzných, nutnost podrobit se režimu dětského centra v prvních dvou a půl letech života a především pak negativní následky odloučení na její další vývoj. Za přiměřené těmto okolnostem proto odvolací soud shledal odškodnit žalobkyni b) zadostiučiněním ve výši 28 000 Kč měsíčně v období po prvním předběžném opatření trvajícím deset a půl měsíce a ve výši 24 000 Kč měsíčně v období po druhém předběžném opatření, které trvalo osmnáct a půl měsíce. Žalobkyni b) proto z uvedeného titulu náleží částka 738 000 Kč s příslušenstvím, jež oproti částce přiznané soudem prvního stupně představuje navýšení o částku 90 000 Kč.

Rovněž nemajetková újma, která žalobkyním vznikla v důsledku odpírání práva na přístup k soudu, jehož se dopustil Městský soud v Praze tím, že čtyřmi postupně vydanými a posléze zrušenými rozhodnutími odmítl odvolání žalobkyně a) proti usnesením o prodloužení trvání prvního předběžného opatření, má dle odvolacího soudu svůj původ v nezákonném rozhodnutí (nikoliv v nesprávném úředním postupu, jak konstatoval soud prvního stupně). Tato újma, která se však neváže k období dvaceti osmi měsíců, jak uvedl prvostupňový soud, nýbrž pouze k období devíti měsíců od 10. 6. 2009 do 9. 3. 2010, je tedy rovněž odškodnitelná v režimu § 7, § 8 a § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. V souladu s názorem, který Ústavní soud vyjádřil ve výše zmíněném kasačním nálezu ze dne 12. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1737/16, pak odvolací soud při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění za tuto újmu postupoval obdobně jako při odškodnění nemajetkové újmy za nepřiměřenou délku řízení (tedy dle § 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. a stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn

206/2010, uveřejněného pod číslem 58/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), načež vyšel ze základní částky 1 400 Kč pro každou ze žalobkyň (tj. celkem z částky 12 600 Kč pro každou z nich), kterou vzhledem k vysokému významu řízení pro poškozené a vysoké intenzitě zásahu do jejich práv navýšil o 200 %. Vlastní postup Městského soudu v Praze, který, jakkoliv byl chybný, nebyl svévolný, neboť byl ovlivněn v té době panující nejednotou v judikatuře odvolacích soudů týkající se přístupu k odvolání proti usnesením o nařízení již zaniklých předběžných opatření, pak dle odvolacího soudu další důvod pro navýšení zadostiučinění nepředstavuje. Každé ze žalobkyň tedy z titulu zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která jim byla takto způsobena, náleží částka 38 000 Kč (tj. částka o 34 000 Kč nižší, než jakou stanovil soudu prvního stupně).

Nerespektování nálezu Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2244/2009, jehož se Obvodní soud pro Prahu 9 dopustil tím, že na jeho vydání bezprostředně nezareagoval zrušením druhého předběžného opatření, byť tento náleží poukázal na absenci důvodů pro umístění žalobkyně b) do kojeneckého ústavu, představuje dle odvolacího soudu nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. Nemajetkovou újmu, kterou žalobkyně v příčinné souvislosti s tímto nesprávným úředním postupem utrpěla a která se váže k období 14 měsíců od 20. 7. 2010 do 27. 9. 2011, lze pak rovněž stanovit na základě analogické aplikace principů a pravidel, jež jsou uplatňovány v případě nepřiměřené délky řízení, a to na základní částku 1 667 Kč měsíčně, když vzhledem ke zjištěným okolnostem lze dobu trvání odškodňovaného nesprávného úředního postupu považovat za extrémní, přičemž tuto základní částku, která za celé období čtrnácti měsíců činí celkem 23 333 Kč, odvolací soud dále navýšil jednak o 200 % pro vysoký význam řízení pro obě poškozené a intenzitu zásahu do jejich práv, jednak o dalších 300 % pro závažnost pochybení soudu. V pořadí třetí zažalovaný nárok je tedy dle odvolacího soudu namístež odškodnit zadostiučiněním ve výši, kterou již soud prvního stupně správně stanovil na 140 000 Kč pro každou ze žalobkyň.

Rozsudek odvolacího soudu v části, kterou byl rozsudek soudu prvního stupně v zamítavých výrocích potvrzen, resp. změněn tak, že se žaloba žalobkyně a) ohledně částky 60 000 Kč s příslušenstvím zamítá, napadly žalobkyně včasným dovoláním, jež však Nejvyšší soud podle § 243c odst. 1, 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (viz čl. II zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“, odmítl jako nepřijatelné, zčásti pak jako vadné.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Žalobkyně přípustnost dovolání dovozují z toho, že odvolací soud napadený rozsudek „založil na řešení otázek hmotného práva a procesního práva, při jejichž řešení se dílem odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a dílem se jedná o otázky, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, nebo jsou dovolacím soudem rozhodovány rozdílně, a dílem má být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak“. Podle názoru dovolatelek soudy obou stupňů nesprávně zhodnotily skutečnosti, o něž žalobkyně opírají svůj nárok, a které v řízení byly prokázány, následně zjištěné

skutečnosti posléze nesprávně právně posoudily, přičemž odvolací soud se nadto nevypořádal s jejich argumentací týkající se vad rozsudku soudu prvního stupně

Způsob, jakým žalobkyně otázku přípustnosti dovolání vymezily, předně dostatečně nezohledňuje skutečnost, že předmětem řízení jsou v souladu se závěry Ústavního soudu a na ně navazujícími podáními žalobkyň i rozhodnutími soudů nižších stupňů tři samostatné nároky. Bylo tedy jejich úkolem otázku přípustnosti dovolání vymezit u každého takového nároku zvlášť, resp. u každé konkrétní právní otázky, na níž řešení plynoucí z napadeného rozsudku ve vztahu ke každému jednotlivému nároku spočívá a která byla dle názoru dovolatelek vyřešena nesprávně. Tomuto požadavku však žalobkyně vyhověly pouze zčásti.

Dovolání je mimořádným opravným prostředkem, jehož obsahové náležitosti stanoví § 241a odst. 2 o. s. ř., podle kterého v dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh). Skutečnost, že tento prostředek je omezen pouze na řešení klíčových právních otázek, ze kterých napadené rozhodnutí vychází, jakož i nezbytnost vymezení těchto otázek samotným dovolatelem, významně zvyšuje odbornou náročnost tohoto procesního úkonu. Občanský soudní řád proto v § 241 odst. 1 a 4 vyžaduje, aby dovolatel (pokud sám nemá právnické vzdělání) byl v dovolacím řízení právně zastoupen a aby dovolání bylo tímto zástupcem též sepsáno. Při respektu k právu na ochranu nejlepšího zájmu dítěte garantovanému článkem čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, jenž je vlastní i Nejvyššímu soudu a který jej ve shodě se závěrem Ústavního soudu formulovanému ve shora uvedeném nálezu ze dne 12. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1737/16, rovněž vede k přesvědčení, že nejlepší zájem dítěte je předním hlediskem pro rozhodování ve věcech, jež se týkají dětí, se však uvedený požadavek dopadající na obsahové náležitosti dovolání musí nutně uplatnit i v případě nezletilých dovolatelů. Povinné právní zastoupení je zde přitom garancí toho, že i v jejich případě bude předmět dovolacího přezkumu vymezen s nezbytnou odbornou péčí. Pokud tomu tak ale není a právní zástupce nezletilého dovolatele v uvedeném ohledu selže, nelze připustit, aby Nejvyšší soud jeho úlohu následně sám suploval a na podkladě obsahu procesního spisu sám domýšlel a konstruoval dovolací argumentaci, jež bude pro nezletilého dovolatele příznivá. Takovýto postup by, zejména ve sporném řízení, jež je ovládáno dispoziční zásadou, zákonitě vedl k nežádoucímu narušení zásady rovnosti účastníků řízení vyplývající z čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a § 18 odst. 1 o. s. ř.

Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích opakovaně uvedl, že k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu ustanovení § 237 o. s. ř., aniž by bylo z dovolání zřejmé, od jaké (konkrétní) ustálené rozhodovací praxe se v rozhodnutí odvolací soud odchýlil, která konkrétní otázka hmotného či procesního práva má být dovolacím soudem vyřešena nebo je rozhodována rozdílně, případně od kterého (svého dříve přijatého) řešení se dovolací soud má odchýlit (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1559/2013, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2488/2013, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 3524/13). Nadto platí, že přípustnost dovolání nelze vymezit označením (volbou) několika (více) v úvahu přicházejících a navzájem se vylučujících alternativ této přípustnosti pro jednu (konkrétní) právní otázku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 26 Cdo 1590/2014, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. I. ÚS 2967/14, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. 30 Cdo 4706/2018). K ústavní konformitě požadavku na vymezení důvodů přípustnosti dovolání se přitom Ústavní soud

vyjádřil ve stanovisku pléna ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS st. 45/16, v němž tento soud mj. uvedl, že neobsahuje-li dovolání vymezení předpokladů přípustnosti (§ 241a odst. 2 o. s. ř.), není odmítnutí takového dovolání pro vady porušením čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Nevyhovuje-li dovolání uvedeným požadavkům, trpí vadami, pro něž nelze v dovolacím řízení pokračovat, a takové dovolání je namísto podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítnout. V posuzovaném případě tento závěr dopadá na tu část dovolání žalobkyně, která se týká nároků, jež jim byly přiznány z titulu zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou jednak odpíráním přístupu k soudu a jednak nerespektováním závazného nálezu Ústavního soudu. Ve vztahu k těmto nárokům totiž kromě alternativně vymezených důvodů přípustnosti dovolání, jež byly v úvodu dovolání obecně vymezeny převzetím znění § 237 o. s. ř., neplyne z tohoto podání jiný údaj, než že žalobkyně považují присouzené částky za nedostatečné, a to výlučně z důvodů, které se však váží k povaze zbývajícího nároku na odškodnění „základní“ nemajetkové újmy způsobené jim jejich vzájemným odloučením (viz strana 8 dovolání).

V případě nároku na odškodnění za újmu způsobenou vzájemným odloučením žalobkyně je však situace odlišná, neboť z obsahu dovolací argumentace je již seznatelné, že z alternativně vznesených možností přípustnosti dovolání je konkrétně poukazováno na to, že se odvolací soud při stanovení výše tohoto nároku odchýlil od judikatury Ústavního soudu reprezentované kasačním nálezem ze dne 12. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1737/16, jenž byl v tomto řízení vydán.

Žalobkyně v uvedené souvislosti podrobily kritice výši částky, na kterou odvolací soud předmětný nárok vyčíslil. Ta totiž podle jejich názoru neodpovídá částce, kterou měl Ústavní soud při vydání zmíněného nálezu na mysli, když vyzdvihl zásadní charakter újmy, kterou žalobkyně utrpěly, jakož i nezbytnost promítnout do rozhodování čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Nejvyšší soud však za této situace připomíná, že stanovení formy a výše přiměřeného zadostiučinění za utrpěnou nemajetkovou újmu je především úkolem soudu prvního stupně a přezkum úvah tohoto soudu úkolem soudu odvolacího. Přípustnost dovolání nemůže založit pouhý nesouhlas s výši přisouzeného zadostiučinění, neboť ta se odvíjí od okolností každého konkrétního případu a nemůže sama o sobě představovat jiné řešení ve smyslu § 237 o. s. ř. Dovolací soud při přezkumu výše přiznaného zadostiučinění v zásadě posuzuje pouze právní otázky spojené s výkladem podmínek a kritérií obsažených v § 31a zákona č. 82/1998 Sb., přičemž výslednou částkou se zabývá až tehdy, byla-li by vzhledem k aplikaci tohoto ustanovení na konkrétní případ zcela zjevně nepřiměřená. Tento závěr se přitom uplatní nejen v případě újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení, ale i při odškodňování jiných typů újem vyvolaných nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4462/2009, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 30 Cdo 1072/2020). O případ zjevné nepřiměřenosti přiznaného zadostiučinění se však v posuzované věci nejedná.

Dovolatelky předně namítly, že za situace, kdy zde chybí jiné soudní rozhodnutí, které by řešilo skutkově podobnou situaci, jaká nastala v posuzovaném případě, bylo namísto při stanovení výše odškodnění přihlídnout k usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2428/2010, vydanému v tzv. „kauze Třebíčských dětí“, jež se v některých podstatných okolnostech jejich případu podobá, oproti této kauze se však u žalobkyně současně jednalo o hrubší zásah do jejich práv. V reakci na tuto námitku je však namísto poukázat na závěr Ústavního soudu vyjádřený ve zmíněném kasačním nálezu, v souladu s nímž provést

srovnání této kauzy s nyní řešenou věcí postrádá pro značnou skutkovou odlišnost obou případů smysl (viz bod 59 odůvodnění tohoto nálezu). Při absenci jiných rozhodnutí, která by řešila skutkově obdobnou situaci, tedy odvolací soud postupoval v souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, pokud při stanovení výše finančního zadostiučinění za újmu, kterou žalobkyně vzájemným odloučením utrpěly, vyšel z porovnání částek přiznávaných v jiných případech náhrad nemajetkové újmy, jež se v podstatných znacích s nyní odškodňovanou újmou shodují (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1747/2014, publikovaný pod č. 67/2016 Sbírky soudních rozhodnutí, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. 30 Cdo 3879/2015). Konkrétně přitom vyšel jednak z částek přiznávaných judikaturou Nejvyššího soudu za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonnou vazbou (15 000 až 45 000 Kč měsíčně), jednak z částek, které tato judikatura (reprezentovaná rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018, jenž byl publikován ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 85/2019) přiznává za nemajetkovou újmu vzniklou usmrcením osoby blízké (600 000 až 700 000 Kč). Do následné úvahy, které nelze vytknout nelogičnost ani zjevnou nepřiměřenost, současně promítl zjištěné podstatné okolnosti odškodňovaného zásahu, jež vedle jeho povahy i délky trvání zahrnovaly též skutečnosti akcentované Ústavním soudem. Kromě svévolného postupu Obvodního soudu pro Prahu 9 spočívajícího v opakovaném prodlužování nezákonného stavu, který zvyšoval intenzitu utrpěné újmy, tak odvolací soud neopomenul zohlednit ani závažné negativní důsledky vzájemného odloučení žalobkyň, které postihly pouze žalobkyni b) a její újmu tím prohloubily [viz body 60 až 64 odůvodnění zmíněného nálezu Ústavního soudu a zde zdůrazněné odloučení této žalobkyně nejen od matky, ale i od dalších příbuzných, jakož i nutnost podrobit se režimu dětského centra a existence negativních důsledků odloučení přetrvávajících i po návratu žalobkyně b) k matce], přičemž přihlédl i k prokázané medializaci případu.

Rozsudek odvolacího soudu tedy ve vztahu k postupu vedoucímu k vyčíslení nároku na odškodnění nemajetkové újmy způsobené žalobkyním jejich vzájemným odloučením nepředstavuje jiné řešení, než jakého již bylo v ustálené judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu dosaženo, pročez otázka, kterou žalobkyně svým dovoláním ve vztahu k tomuto nároku předestřely, přípustnost tohoto dovolání podle § 237 o. s. ř. nezakládá.

K námitce žalobkyň týkající se tvrzené vady řízení dovolací soud závěrem uvádí, že podle § 242 odst. 3 o. s. ř. dovolací soud přihlédne k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, pouze za podmínky, je-li dovolání přípustné.

Výrok o náhradě nákladů dovolacího řízení není třeba odůvodňovat (§ 243f odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 26. 5. 2021

Mgr. Vít Bičák v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení: Tereza Figurová